

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului [Lő-
vészutoza], Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dinti regulari ai „Federatiunii”.
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu d' Prenumeratiune.

Pre trei lune . . . 8 fl. v. a
Pre sise lune . . . 6 " " "
Pre aoulu intregu . 12 " " "

Pentru Romanii a:

Prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
" 6, lune 16 " = 16 " "
" 3 " 8 " = 8 " "

Pentru insertiuni:

10 or. de linia, si 30 or. taos'a tim-
brale pentru fiecare-care publica-
tiune separat. In locul deschisu
20 or. de linia.
Unu esenplariu costa 10 cr.

Pest'a, 7. nov. 1871.
26. oct.

Daca vomu critica legislatiunea magiara pes-
tana numai de la 1861 incoce; daca vomu ana-
lisá tote actele, tote legile si tote nesuintiele die-
tei magiare d'in acestu deceniu; in fine, daca amu
compará si amu pune sub vederea cetitoriloru
nostri totu ce s'a d'fau, scrisu si facutu de atunci
pana asta-di d'in partea barbatiloru de statu, de-
putatiloru si publicistiloru magiari: va trebui
nesmintitu se ajungemu la conclusiunea ca, celu
pucinu dupa aceste fapte, politici magiari, preste
totu, nu au nece buna credintia, nece sentiementu
de dreptu, nece sinceritate, nece anima, neci me-
moriam, nece judecata, neci logica.

Sè ni-aducemu a minte pucintelu de epoc'a
centralismului nemtiescu sub ministrulu Bach.
Nu era atunci nece unu argumentu, fire ar' fi fostu
istoricu, filosoficu, juridicu ori moralu, de care se
nu se fia servitu magiarii, pentru a combate cen-
tralisumul vienesu si dominatiunea nemtiesca cari,
intr'adeveru, au lasatu cele mai doreroze impres-
siuni in tote natiunile de sub sceptrulu habs-
burgicu.

Eca ce diceau adresele dietei magiare de la
1861, si 1866, dupa-ce — tristu neadeveru! —
se pare a se deschide prin intiativ'a monarcului
Franciscu Iosifu una epoca noua a libertatii pentru
natiunile tiranizate:

„Fia-care tiera — dice antai'a adresa —
are suvenirile, datinele, sperantiele si dorintiele
sale, cari i sunt sacre, si pre cari trebui se le dis-
simule sub dominatiunea absolutismului; inse in-
data ce i se dede dreptulu d'a-si radica vocea, le
proclama fara amenare . . . Unitatea cen-
tralista este in opusetiune cu trecutul di-
feriteloru tiera, trecutu caia care ele
privescu cu iubire si respectu; unitatea centralista
este in opusetiune inca si cu sperantiele loru pen-
tru viitoriu. Acesta este caus'a, ca centralisatiunea
intempina pretotindene resistintia si pedece de totu
genulu. Noi suntemu convinsi ca, intre tiera
atatu de diferite unele de alte priu moravurile,
interesele, istoria si dreptulu loru publicu, uni-
tatea centralista si uniforme este una
impossibilitate absoluta . . . Daca
doresti, Majestate, ca imperiulu se devina intr'a-
deveratu liberu si tare, nu Ti vei ajunge acestu
scopu prin una unitate fortiat'a, ci prin
una intelegere reciproca si libera a natiuni-
loru . . . . .

„Noi nu voim se damu legi altoru-a. —
dicea in acestu tempu Deák, — noi voim se
ni damu legi numai noue insi-ne. Fiacare
natiune d'in imperiu este inde-
pendinte de cele-lalte.”

„Noi dorimu — asié se esprima adresa die-
tei magiare de la 24 februaru 1866 — celor-
lalte popore unu regimu constitutiunalu; noi voi-
mu a tratá cu ele ca unu poporu liberu cu popo-
re libere . . . . . Care trebue se fia regimulu con-
stitutiunalu alu acestoru tiera? Pre care base tre-
bue se si reguleze ele afacerile loru comune? Nu
avemu nece decatu de a ne pronuncia a supr'a
acestoru puncte: acesta cestiune este afacerea es-
clusiva a acestoru tiera; si noi n'avemu
nece unu dreptu d'a ne mesteca in
afacerile loru.”

Aceste erau, dupa emiterea diplomei irre-
vocabili d'in octobru 1860, armele dietei ma-
giare, carea vorbia prin gur'a lui Franciscu Deák,
contra absolutismului centralistu alu nemtiloru;
aceste erau principiile proclamate de politici ma-
giari inaint'a Europei, principie cari se li serves-
ca de cinosura in tinent'a loru politica.

Fostu-a ore legislatiunea magiara, dela 1861
pana asta-di, credintiosa acestoru mari principie?
Lucratu-a ea ore, de atunci in coce, in conformita-
te cu aceste enunciatuni solemne? Interpretatu au
ore magiarii dupa logic'a sanetosu cuvintele sacre
de „tiere” si „natiuni”, si respectatu au ei ore
libertatea si independintia tiereloru si natiuniloru,
cari au fostu in contactu cu ei?

Noi avemu a respunde ca: politici magiari
seu n'au intielesu cuvintele sacre de „tiere” si
„natiuni” seu, — ce'a ce este multu mai verosi-
milu, — le-au interpretatu falsu, in sensu egoistu,
contra dreptului internatiunalu, contra cunitatii si
moralitatii politice.

Au cine nu scie, ca Dlu Andrásy, in
data dupa ce a venitu la putere, n'a sciutu se fa-
ca mai bine decatu se abroge legile dietei sibiane
d'in 1863/4, se nimicsca legislatiunea si se oprima
autonomi'a Transilvaniei si, prin aceste fapte dem-
ne de epoc'a vandalismului, se dee pre monarcu de
minciuna, se lu faca a-si revoca cuventulu promis
si confirmatu prin asiediaminte publice, si asié se
sgudue — potemu dice: pentru totu-de-un'a —
credintia Romaniloru in dreptatea ce se face in
Austria? Cine nu scie ca Dlu Andrásy
d'impreuna cu majoritatea dietei sale magiare a
adusu legea numita „a natiunitatiloru,” prin ca-
rea tota suflarea omenesca se contopesce in natiu-
nea magiara, un'a si indivisibile? Cine nu scie,
ca ministeriulu magiaru d'in Pest'a tramite Roma-
niloru d'in Transilvania si preste totu natiunei
romane comiti supremi, presiedinti de tribunale,
judi, inspectori scolari, professori, perceptori de
contributiuni si alti deregatori nenumarati? Cine
n'a vediutu si nu vede, ca totu acestu ministeriu
infintieza pentru Romani tribunale, jurie, li da
legi de pressa, legi de reuniuni, legi urbariali, to-
te, tote in detrimentulu natiunei romane si in fo-
losulu eschisivu alu celei magiare? Cine a uitatu
ore, ca acestu ministeriu spendeza doue dieci-si-pa-
tru de milione pentru a construi bulevardu in
Pest'a, infintieza pretotindeni cu una iutiela nes-
pusa si doteza cu mili si mili de florini tote insti-
tutele magiare, preparandie, museu, teatre, si alte
cate tote? In fine, ministeriulu cu partia sa se
ingrisesce si de una armata magiara, de honvedi
magiari, a caroru-a chiamare este a assecu-
ra si a apera acesta constitutiune, aceste insti-
tutiuni centraliste magiare.

Aceste fiindu constatate si evidente ca lumi-
na sorelui, se-si puna fia care romanu ori magia-
ru sinceru man'a pre anima, si va trebui se recu-
nosca, ca aci avemu d'a face cu unu cen-
tralisumul sistematicu magiaru, si ca
pre catu era de odiosu odinora centralismulu nem-
tiescu alu lui Bach, contra carui-a au luptatu
si magiarii: pre atatu este de nesuferitu Romani-
loru d'in Transilvania, Banatu si comitatele adnes-
se, centralismulu magiaru alu Dlu
Andrásy.

Sunt ore capabili Dni Andrásy, Deák
si consocii loru d'a intielege aceste consecintie?
Daca sunt capabili, cum au potutu ei ore crede,
ca natiunea romana d'in Transilvania, Banatu si
comitatele adnesse — in numeru de trei milione
— se va invoica nduva a fi identificata cu
natiunea magiara? Cum au potutu ei ore crede,
ca romanii voru renuncia vr'una data la esistintia
loru ca natiune, ca factoru publicu pre territoriulu
ce lu ocupa? Cum au potutu ei ore crede, ca na-
tiunea romana este numai una papusis, carea in
1863/4 se fia numai una jocaija in man'a lui
Schmerling, si dupa ace'a intr'a lui Andrásy?

Vati insielatu amaru, domniloru, si ati fostu
falsi in aplicarea principiiloru enunciate de DVos-
tra; centralisatiunea vostra este chiaru atatu de
nesupportabila si de execrabila pentru natiunea
romana, pre catu a fostu de urtiosu pentru voi
sistemulu germanisatoriu alu lui Bach; prin cen-
tralisatiunea vostra, inaugurata la 1867, v'ati pus
in opusetiune cu trecutul si cu sperantiele na-
tiunei romane; nu existe romanu carele se nu fia
inimicu de morte alu centralismului vostru; ro-
manii, cu moravuri, interesse si istoria diferite de
ale voastre, s'au convinsu de tempuriu, ca unitatea
vostra magiara, centralista si uniforme este una
impossibilitate absoluta, una nebunla, una absur-
ditate; unitatea vostra este forti'a si violenti'a;
nu ati tratatu liberu si prin contielegere reciproca
cu natiunea romana, ci ati recursu in tote si totu-
de-un'a la puterea vostra discretiunaria; ati d'fau

ca fia-care natiune d'in imperiu este independinte
de cele-lalte, si, cu tote aceste, dupa-ce ati venitu
la putere, ati adusu legi, prin cari nu recunosceți
de catu una singura natiune, pre cea magiara, si
intrebuintati sudorea celoru-lalte natiuni pentru
scopurile voastre fantastice; ati afirmatu, ca doriti
si celoru-lalte popore unu regimu constitutiunalu,
si prim'a vostra bravura a fostu oprimerea consti-
tutiunei Transilvaniei; in fine, ati d'fau, ca nu ve-
veti mesteca in afacerile altoru tiera si natiuni, ci
le veti lasa se se guverneze ele inse-si pre sine,
si, cu tote aceste, v'ati aliatu cu nemtii, ca se su-
grumati libertatea celoru-lalte natiuni. Conceptele
voastre despre centralisatiune, tiera, natiuni, liber-
tate, reciprocitate, unitate, constitutiune, indepen-
dintia, etc., au fostu confuze; voi ati crediutu, ca
noi vomu fi incapabili d'a ve pricepe, si ca, de-si
amu uritu toti d'impreuna centralisatiunea lui
Bach, noi Romanii vomu iubi — per exceptionem
— centralismulu magiaru alu Dlu Andrásy.

Acesta nu va fi neci una data, pana va traí
unu romanu pre teritoriale indicate. Si se nu se
supere diplomatii magiari, daca suntemu aplecati a
crede, ce'a ce probaramu prin fapte, ca d'nsii nu
sunt omeni de principiu, nu au nece buna credin-
tia, nece sentiementu de dreptate, neci sinceritate,
neci memoria, neci judecata, neci logica.

Pest'a, 8/29. nov. 1871.

Unu telegramu d'in Vien'a dtu 6. cur. ni anuncia, ca
ministrulu-presiedinte magiaru, contele Iuliu Andrásy
ar' deveni in celu mai scurtu tempu cancelariu imperialu in
loculu contelui Beust, care si-dede demisiunea. Acesta sci-
re se confirma si prin telegramele d'in 7. c., de-si mai tote
diurnalele vienesse de sera aparute in ace'a-si dt, desemma
pre contele Lónyay, ministrulu financiaru comunu, ca
urmatoriulu alu lui Beust. Redactiunea diariului „Pest-
her Lloyd” rectificá acesta sciure afirmandu, ca aci es-
te numai una confusiune de nume, ca-ci in locu de Ló-
nyay trebue se se intielega Andrásy.

Totu „P. Ll.” spune, ca in acesta cauza se tientu in
7. c. ser'a consiliu ministerialu la contele Andrásy.
Objectulu desbateriloru, se intielege, n'au potutu fi decatu
impregiurările critice, in cari se afla asta-di Ostrungur'a.
Resultatulu consiliului d'altmintre nu se scie.

Intre deputati cerculeza doue versiuni: un'a, ca de una
cam data Slaví, ministrulu de comerci, va primi presi-
diulu ministerialu dupa departarea lui Andrásy; alt'a,
care a are mai multi creditori, ca in d'flele mai d'aprope se
va denumi contele Lónyay ministru-presiedinte alu Un-
gari. Se assigura ca, celu pucinu pana la terminarea desba-
terei budgetului, nu se voru face alte schimbări, afara de
cele memorate, in personalulu ministeriului magiaru.

Contele Beust, a carui-a demisiune s'ar' fi si pri-
mitu pana acum de imperatulu, are se fia tramisu preste
vr'o diece dile ca ambassade la Londr'a.

Rescriptulu imperatescu la adresa boema, pre carele
lu publicamu in numerulu nostru de asta-di, se ceti sambet'a
trecuta in diet'a Boemiei si fu primitu de caia repre-
sentantii cechi cu murmuru si dispretiu. Pentru desbatera si
relatarea a supr'a rescriptului, la propunerea contelui Kinsk-
ky, diet'a alege una comisiune de trei-dieci insi, carea in
6. c. enuncia urmatori'a resolutiune: „Avendu in vedere
cuvintele regesci de la 12 septembre; avendu in vedere drep-
tulu publicu alu Boemiei; avendu in vedere propusetiunile
dietei in urm'a provocarei imperatesci: diet'a declara, ca va
remané pre terrenulu dreptulu publicu alu tieriei, va sustie-
né dreptulu seu de determinatiune libera, respinge invitarea
ce i se face d'a alege in senatulu imperialu (Reichsrath), si
protesta contra ori-ce concluse ale unui corpu representativu
neboemu.”

Precum s'a potutu deci prevedé, boemii nu sunt omenii,
cari se lasa a fi condusi de nasu. Ei tienti strinsu la drep-
turile regatului loru. Incurcatur'a si confusiunea in Vien'a
si in Pest'a, in urm'a tinentei resolute a boemiloru, sunt
nespuse. Acesta pote fi caus'a ca Dlu Andrásy care,
ca inimicu neimpacatu alu slaviloru, in cestiunea boema re-
comendá imperatului regimulu celu mai absolutistu si des-
poticu, are se inlocuiesca — daca este adeveratu — ca can-
celariu imperialu pre Beust, ca se salveze dualismulu, alian-
cariu a nemtiloru si magiariloru contra Romaniloru si

Slaviloru, si asiè sè impedece reorganizarea imperiului, singuru possibila si salutaria, pre base federativa.

Dreptatea nu a fostu si nu este cu Dlu Andrásy. Elu reprezenteza usurpatia si tirania. Nu amu poté decatu sè ne bucurâmu, daca, Dlu Andrásy ar' deveni cancelar imperialu. Prin acést'a va cadé si dinsulu si sistemul sêu corruptiv mai curendu, si natiunile, setose d'a-si recascigá drepturile lor de suveranitate si independintia, aru poté sè ajunga cu unu momentu mai de graba la scopu. Asiè sè fia.

Alea iacta est.

Continuitatea Passivitatiei.

Cu ivirea nomenclaturii de „activisti“ s'a nascutu si incurcatura mare de idei in castrele activistiloru, cà-cii activistii fiindu strintorati de „passivisti“ a dá definitiunea activitatii lor, mai antèiu publicara cunoscutulu programu neprogramu de la Brasieu, care erá formulatu in termini câtu se pote de vagi si elastici. Mai tardû, câte capete, atâtea pareri se ivira intre activisti. — Passivistii dîceau: noi inca suntemu activisti, firesce a casa, in tote ramurile vietiei publice, dar' la marginile Transilvaniei activitatea nostra inceta, suntemu passivisti in Ungari'a si pentru diet'a ei. — Activistii, marginindu-se la frase mari si goale: „cà passivitatea este morté“, si alte asemena, si assecurandu cà dinsii inca sustienu autonomi'a tierrei, se ferira mereu a definí chiaru activitatea lor, câtu pâna in momentulu de facia intunericul planedia a sup'ra activitatii lor. Ceea ce dinsii nu cutedia a marturisi in faci'a publicului, o spune verde unulu d'intre cei mai pronunciatii activisti, care nu de eri alalta eri, ca si unii pucini Brasioveni si Sabiani, este activistu, ci este de la 1848. pentru „uniune“ si a fostu neschimbatu in ideile sale de atunci si pâna asta di, avendu astfelu meritulu necontestabile d'a fi fostu si francu si consecinte, adeca n'a vendutu pisic'a (mîti'a) in sacu, precum facu cei lalti activisti. D. Ios. Hossu, — cà-cii dsa este despre care vorbimu, — nu lupta pentru-cii combate autonomi'a Transilvaniei, pentru cuventulu cà nu vede intrîns'a neci unu bine pentru romani, dsa are firm'a convictiune cà in Transilvani'a autonoma, Romanii, chiaru si ca natiune, ar' fi pururea numai jocularia in manile majoritatii magiaro-sasesci, pre candu in diet'a Ungariei nu numai Slavii, ci insi-si Sasi, era cu timpu si chiaru nemtii d'in Ungari'a inca s'ar' coalisá cu Romanii in contr'a prevalentiei artificialei majoritati actuale a elementului magiaru, si astfelu de sí nu indata, dar' prin perseverantia, de siguru se voru poté revindicá drepturile natiunale si chiaru autonomia natiunale. Acést'a este convictiunea dlui H. si noi o respectâmu, cu tote cà nu potemu a ne abstiné d'a nu-i aduce aminte memorabil'a declaratiune a dsale, facuta in diet'a Ungariei, candu du-

pa ce magiarii decretase uniunea-fusiune, respinsera si proiectulu de lege elect. propusu de dsa pentru Transs., dîcundu-li in demn'a sa amaritiune „staruintiele si sperantiele melle de 20 de anni se prefacura in fum.“ N'ar' trece 20 de anni si D. H. ar' avé occasiunea d'a mai repeti constatarea desillusunii sale.

D. I. H. dar' ni spune, ce este activitatea, si candu ni o spune dsa i credemu. Dsa dîce, in locu de definitiune vi dau e. mplu. Romanii Transilvani sè faca ca-si Sasi, purure intiellepti si cercuspecti. Acesti-a inca luptase pentru autonomi'a Transilvaniei, dar' succumbendu nu se retrassera in passivitate, ci in tote activi, tindu mereu a exploata actualitatea in favorea lor, ba sciu trage folose chiaru si d'in passivitatea Romaniloru, devenindu acést'a indoitu daunatoria pentru romani. Asiè intiellege D. H. activitatea si adauge, cestiunea de autonomi'a sè se reserve die pre timpuri mai favorabili, candu pote sè se deslege fara ca sè o ceremu noi romani si fara ca magiarii sè o pota impedece. Noi intielegemu pre D. H.; activitatea intr'acestu intiellesu este chiara, limpede, evidente. Dar' se ni permita dsa a face osebite intre una mana de Sasi isolati in marea romana, pururea indrumati la mil'a stapaniloru eventuali, si intre una natiune de trei milioane de romani, cà-cii sè vorbimu cu sinceritate, cestiunea a Transilvaniei este causa comunu a tuturoru Romaniloru d'in regatul Ungariei. Romanii fara a se petá, fara a meritá apostrofarea d'a fi cei mai ticalosi omeni pre faci'a pamentului, nu potu urmá politica analoga portarii unoru cocone cu moralitate dubia. Romanii nu sunt straini de impacatiune, ba pentru acést'a lupta opostiunea romana d'in Ungari'a si passivistii d'in Transilvani'a, dar' transactiunea trebuie sè fia onorifica, altmintrea impacatiune nu se face. Romanii s'a dedatu a acceptá; viitoriulu nu este favorabile suprematisatoriloru si monopolisatoriloru de drepturi politico-natiunale, apoi stapanirea artificiale a minoritatiloru are durata forte scurta, este castellu ziditu pre nesipu si bulbucu de apa, care de si ni areta colorile spectrului prismaticu, candu inse ar' paré cà delectedia mai multu ochii privitorului, atunci plesnesce si dispare cu tota frumseti'a paruta.

Sunt ore activistii nostri totu atátu de sinceri ca D. H.? Ba, nu au neci curagiulu, neci intelligenti'a d'a poté fi sinceri.

(Va urmá.)

Voci slave despre Austri'a.

Diariulu rusescu „Virzevija Vjedomosti“ scrie, cu privire la crisa d'in Cislaitania, urmatoriile: „Austri'a, acestu „nou omu infirmu“ alu Europei, se afla de nou in una crisa grava. Starea lui e astu felu, încátu nu se pote sperá, cà elu

D'in ce s'au facutu norii? cà-cii noi scimu destulu de bine cà atragerea pamentului e atátu de mare, încátu chiaru celu mai finu pufu de pena (care mai n'are greutate) dupa càta-va ratecure prin aeru cade la pamentu. — Deci elementele d'in cari s'au formatu norii trebuie sè fie multu mai usiore cà pufulu, si in adéveru sciinti'a ni dovedesce cà norii se forméza d'in gaze, cari prin caldura se umfla si subti'a asiè, încátu vinu mai usiore de càtu aerulu comunu, si fiindu acestea gaze mai usiore se inaltia forte.

Esperinti'a ne invetia, cà cu càtu mai susu de la pamentu cu atát'a e temperatur'a mai rece, deci gazele, cari fiindu subti'i si usiore s'au innaltiatu, se condenseza (se indesa). — Condensandu-se gazele se ivesce o miscare, prin asta miscare vinu acestea in atingere cu alte gaze, se impredna unele cu alte si forméza corpuru, cari incepu a fi vedite de pre pamentu. — Concentrarea de diferite gaze compunu si descompunu corpurile ce le vedemu in aeru.

Am dîsu mai inainte, cà la fiesce-care compunere si descompunere se desvolta caldura; intre elementele gazose sunt unele aprinditorie (ardietorie) si de acestea se afla si in nori.

Frecarea elementeloru intre sine, atragerea si afinitatea loru n'a càtra alt'a facu cà chiaru aerulu sè se misce, si noi dîcemu cà e „ventu.“

Daca se impreuna gaze mai multe, corpu se maresce si se ingreuneza, si ast'a intru atát'a, încátu vedemu cà norii cadu pre pamentu si noi o numimu „ploia.“

Inainte de a cadé si pre timpulu candu cade ploia, vedemu fulgerandu. — Caldura ce s'a formatu prin compunerea elementeloru in corpuru si prin frecarea loru intre sine a aprinsu gazele ardietorie si acestea singure sunt caus'a fulgerului, a tresnetului si a tunetelor.

In anulu 1862 a caditu — pre cum se dîce — d'in ceriu o petra in tienutulu dela Tergulu-Muresiului (Transilvani'a) — De astea petre cadu d'in candu in candu in diferite locuri si se numescu „petre meteore.“

va suportá schimbările ulterioare ale morbului seu si va remané in vietia. Imperatul Franciscu Iosifu a renunciatu la impacatiunea cu cehii chiaru in momentulu, candu ar' fi trebuitu sè garanteze dreptulu de statu alu Boemie, recunoscutu de elu in modu solemn, si sè respunda la propunerile ce le-a provocatu elu insu-si. Acupr'a imperatului an cascigatu potere nemtii si opusetiunea a doi ministri, Beust si Andrassy. Ce sè se alega acum'a d'in acestu corpu de statu slabitu, carese numesce Austri'a? E superfluu a face combinatiuni, de-ora-ce afacerea acést'a depinde forte multu de la sorte. Cu tote aceste inse existu si acum'a presemne, cari areta chiaru, ce capetu voru avé tote aceste. D'in momentulu, in care se termina conferintiele de impacatiune, cehii nu voru recunosce dreptulu austriacu a supra tierreiloru. Bas'a morale pentru o asemenea resistintia a datu-o cehiloru insu-si imperatulu prin rescriptulu, ce l'a tramisu dietei boeme.

Rescriptulu imperatului la adress'a dietei boeme.

Precum s'a anunciatu prin scirile electrice, rescriptulu imperatescu càtra diet'a boema s'a cetitu inca in siedinti'a de sambeta. Testulu acestui rescriptu este urmatoriulu:

Càtra diet'a regatului nostru Boemi'a!

Cu rescriptulu nostru de la 12 septemvre, anulu curinte, amu provocatu diet'a regatului nostru Boemi'a cà in spiritulu moderatiunii si alu impacatiunii sè desbata si reguleze relatiunile de statu ale regatului nostru Boemi'a conformu recerintieloru presente. Cu adress'a plina de devotamentu de la 10 l. c., diet'a ni-a prezentatu resultatulu debateriloru sale, si noi nu ignorâmu nesuinti'a dietei, de a corespunde, d'in punctulu seu de manecare, dorintieloru nostre.

Cu tote acestea inse trebue sè accentuâmu, cà legile, relative la desbaterea afaceriloru comune si la relatiunile reciproce d'intre ambele parti ale monarciei, create cu consentiementulu corpuriloru legelative ale acestoru parti, adeca cu consentiementulu senatului imperialu si alu dietei unguresci, si provideute cu sanctiunea nostra, — au deplina potere de dreptu pentru intreg'a monarcia si se potu straformá numai pre calea aretata prin acést'a invoire, séu se potu reinnoi, daca stipulatiunile s'au inchiaiatu pre unu tempu a-numitu. Si fiindu cà, mai departe, referintiele legale de statu ale regatelor si tiereloru nostre nemagiare s'au regulatu prin legile fundamentale de statu create de noi, acestea se voru poté straformá numai cu consentiementulu ambeloru camere ale senatului imperiale.

Provocu deci diet'a, cà prin tramiterea reprezentantiloru sei in senatulu imperialu sè collucre la opera cea mare a impacatiunii si sè dea doveda despre sentiementele sale fratiesci pentru tote poporele imperiului, doveda despre considerarea respectuosa a fia-carei pretensiuni de dreptu si

FOISIORIA.

Domnulu a dîsu si s'a facutu.
(Urmare)*

Seminti'a si fruptele cu resultatulu ce lu producu diferéza un'a de alt'a forte si nu semena un'a cu alt'a nice in forma, nice in structura, ba diferinti'a e atátu de mare, in càtu — daca nu amu scí — nice candu nu amu poté crede, cà simburile micu si debilu (alu arboriloru) pote sè produca séu sè fie fetulu copaciloru de marimea si frumseti'a cunoscuta. — Pre langa tote, sciinti'a ni documentéza cà si in un'a si in alt'a (sementi'a si copacii) se gasescu totu acelea-si elemente, firesce cà cuantitatea difereza.

Sciinti'a ni dovedesce multe despre formarea pamentului, si barbati speciali si geniuri mari sunt neobositi in a descoperi totu secretulu, — pre langa tote, silintiele mai de parte de càtu la presupuneri n'au ajunsu si convingerea se deduce d'in celea observate si d'in esperinti'a caseigata pre pamentu, si ast'a pentru-cà inainte de facerea pamentului omulu n'a existatu.

Pamentulu s'a facutu inse d'in ce? si cum? O problema ast'ea carea geniuri a preocupatu si invetiatiu o urmarescu. — Si daca me incercu a vorbi si eu ce-va in asta privintia, apoi fie bine notatu, cà incercarea mea e a reproduce ideele barbatiloru meritati in estu studiu.

In dfile senine si frumose nu vedemu decâtu sorele ce luminéza, séu noptea lun'a si stelele numeroase; — inse cate odata sorele si lun'a nu se areta, si atunci vedemu de asup'ra pamentului nesce corpuru mai albe, une-ori chiaru transparente, — de alta data se vedu corpuru mai mari, forte mari, munti intregi. — Acestea corpuru sunt intunecose, se misca, ba se pare cà voescu sè cadia pre pamentu, totu omulu cunosce astu-feliu de corpuru sub numirea de „nori.“

*) Vedi Nrii 105 si 106 ai „Fed.“

Mai inainte amu dîsu, cà chiaru unu pufu nu pote meren sè shore in aeru, deci de unde provinu in aeru petre de o greutate insemnata? si ast'a sciindu cà de pre pamentu nu se potu radicá si de asup'ra pamentului nu se vedu sè fie munti de petre, s. a.; — era corpurile ce le vedemu, sorele. Lun'a stelele au, dupa cum ne invetia sciinti'a, asemenea atragere càtra sine insu-si cà si pamentulu, prin urmare de acolo nu pote sè cadia nemica.

Incercările si esperintiele ni documentéza, cà si acestea petre se forméza d'in gaze, asemenea noriloru, adeca elementele gazose (cà-cii numai de acestea se afla de asup'ra pamentului) se impreuna si inchiaga, si forméza unu corpu; — inse modalitatea impreunării si proportiunea, in care s'au inchiagatu elementele intre sine, nu dau cà mai inainte nori de ploie, ci corpuru petrose (petre).

Petrele formate nu potu remané in aeru, fiindu-cà greutatea loru le apesa, era pamentulu prin poterea lui le atrage spre elu si asiè trebue sè cada.

Scirile cele mai vechie ni spunu, cà pamentulu s'a facutu d'in nemica; — s. scriptura dîce; „Dieu a voit si s'a facutu“, prin urmare nu avem de locu date sigure, cà cam s'a intemplatu crearea pamentului. — Descoperitile si esperintiele invetiatiiloru nu mergu decâtu la presupuneri, luandu-se de basa la acestea presupuneri fapte, cari vedemu cà se petrecu d'inaintea ochiloru nostri, precum sunt celea mai susu mentionate si de toti cunoscute.

Nemica e aceea ce omulu nu pote vedé, nu pote prinde, nu aude, prin urmare nemica sunt si diferitele aere; — inse esperinti'a ni dovedesce cà acestea nu sunt nemici, ci elemente d'in cari se forméza nori, ploia si néua, cari cauzeza fulgerulu, tresnetulu, tunetulu, petrele meteore; — era pre pamentu d'in acestea nemici: se face totulu pamentulu si totu ce e pre d'insulu.

De la acestea fapte se deduce, cà pote inainte de ast'a cu sute de mii, séu, dupa unii invetiati, cu milioane de

Szentgyörgy-Ábrány, in 25. oct. 1871.

Domnule Redactoru! Fiindu atacatu de Crispu in Nru 68 alu acestui pretiutu diurnal, am suferitu lovitur'a, fara se me fiu fostu aperatu; m'a aperatu inse in Nru 83 cine-va, pre care Crispu in Nru 100 lu numesce advocatiululu meu inruditu, pre care eu neci asta-di nu-lu sciu cine pote fi.

Eu si a dou'a ora eram gata a rabda in anim'a mea infigerea mortifera a sulitiei sale, daca nu ceteamu in Nrulu 100: „Acestu-a e advocatiululu inruditu alu buhei, carea d'in caus'a betranetiiloru morose n.potendu pote cuvai, a condusu pre inruditululu liliacu ca se seduca opiniunea publica, si pre clientulu seu nepotintiosu se lu arete lumii ca pre mentorele scoleloru nostre natiunale.“

Asie dara me vedu constrinsu a areta ca sum in stare a-mi apera si singuru caus'a mea si a respinge atacurile lui Crispu, avendu sperantia, ca si orduriloru mele presinte li se va da locu in acestu pretiutu diurnal. — Crispu in articulu seu se provoca la cancellari'a diecesana, si ne indruma acolo; asemenea facu si eu, si radiemandu-me pre fide-demitatea ordinariatului, acolo se pote afla in origine urmatori'a rogare a mea:

Inaltu ordinariatu! Aducundu-se in anulu 1868 legi noue scolarie, si nepotendu poporeni mei d'in Abram u a satisfice conditiuniloru prescise prin lege, in anulu trecutu au recursu la In. ordinariatu, descriendu-i totu odata miseritatea d'a nu-si pote zidi cas'a scolara, fara de vre-unu ajutoriu de bani, de unde-va.

Recursulu loru mi s'a retransmisu in 11. sept. anulu trecutu Nru 521, spre a-mi da opiniunea, ce'a ce am si facutu in 16. sept. Nru 18.

In sperantia, ca la relatiunea mea oficioasa voiu primi vre-unu respunsu, m'am nesuitu d'in tote poterile a sustiené scol'a confesiunala; dar' neprimindu neci unu respansu in meritulu acestu-a, am devenitu obiectulu atacului antistiloru comunali, si alu infrantarii invetiatiiloru.

Chiaru candu observam, ca tote nesuntiele mele voru fi in daru, in 23. maiu, Nru 200 a. c., primii dela inspectoriulu scolariu Jokai Nagy Lajos o decisiune a senatulu scolariu comitatense, si la relatiunea oficioasa a antistiloru comunali, cu datulu 31. maiu a. c. Nru 231, o convocare oficioasa finala.

Intre asemenea impregiurari convocandu de nou poporeni mei la cas'a parochiala, acesti-a s'au declarat unanimu, ca ei d'in totu sufletulu aru dori a sustiené scol'a confesiunala, inse miseritatea i impedece d'a pote satisfice conditiuniloru prescise prin lege; dreptu-aceea asta-data se roga prin mine a li se asemna de unde-va vre-unu ajutoriu de bani si de cum-va pana la capetulu lunei lui iuniu nu li se va asemna nemic'a, voru fi siliti a se intorce catra statu.

D'in recursulu meu catra inalt. ordinariatu se pote vedé tota procedur'a mea, si pasii intreprinsi dovedescu ca adevverulu militeza pre langa mine.

Scol'a confesionala numai in 11. iuliu anulu 1870. s'a predata de scola comunala, inse sub conditiunile cele mai favoritorie, precum se pote vedé si d'in relatiunea inspectoriulu comitatense scolariu, indreptata in anulu 1871. sub Nru 22 catra senatulu comitatului scolariu, la carea se

provoca Crispu; si asié este lamuritu, ca scol'a nu s'a predata in 1869., precum asereza Crispu, numindu-me pre mine Juda, si, voindu a me innegri, se duce opiniunea publica.

Altmintrelea ori candu s'a tradatu ea, nu face nemica, ca-ci vou'a lege scolara da regresu dela scola comunala la scola confesionala, numai se fimu in stare a o sustiené.

Scol'a de Abram u, pre langa tota predarea, este confesionala (!) si adi, era dupa a dou'a si a trei-a admonitiune, nefacundu-se destulu conditiuniloru legii, ea ar' fi devenitu comunala in inticlesulu celu mai strinsu alu cuventului.

Cum-ca poporeni mei sunt intru adevveru miseri, se pote deduce de acolo, ca ministrulu a si asemnatu 6000 fl. pre sem'a scolei comunale, cari sunt si incassati. — Locuitori d'in Abram u sunt contractualisti, si ne avendu pamentu neci catu e talp'a piciorului, adi-mane voru ajunge sortea Tofaleniloru, ca-ci si aici se afla neindurati Aporeni.

Despre tote cate le amintesce Crispu in articulu seu, Sant'a Sa episcopulu are cunoscentia, si asié judece-me Archi-pastoriulu meu; dar' protopopulu, care mi este contrariu, nici a potutu, nici me pote suspenda si judeca.

Cele ce se cuprindu in „Heti posta“, nu sunt cu sciere mea, inse incatu se descrie procedur'a protopopului d'in 2. iuniu, au constatatu adevverulu, era in catu artorulu articulu face amintire despre episcopu, sum in contra.

Teodoru Buda.

Bociu, in oct. 1871.

Domnule Redactoru! In Nrulu 93 alu „Federatiunei“, ddo 20/8 Septemvre a. c., a aparutu, intre Varietati, una impartesire de la unu Correspontide anonim u d'in comitatulu Clusiuului, la care, fiindu-mi atacata person'a, in interesulu adevverulu trebue se respundu — d'in care cauza te rogu, domnule Redactoru, a da locu respunsului meu in diuariulu domniei tale, unde fusei atacatu.

Correspontidele respectiv u, seu mai bine d'isu impartesitoriulu, dupa ce face cunoscuta caus'a intemplata in comun'a mea cu batren'a lui Simeonu Gog'a, si-esprima, intre altele, dorinti'a ca Veneratulu Consistoriu metropolitanu d'in Blasiu se puna una data stavila la atari jefuiri ce le facu unii d'intre d. preoti munteni — intre cari fiindu si eu subscrisululu atacatu in onore, ca asi fi pretinsu pentru imormentarea respectivei batrene 16 fl. 50 cr., si ca neci pre langa acesta taxa nu asi fi voitu a o immormenta, ci Simeonu Goga a fostu silitu a o immormenta fara preotus cantore — spre lamurirea adevverulu vinu a raportat: Cum-ca respectiv'a poporena a fostu una muiere immorala — vragitore — si de credintia eronea, incatu pre cea mai mare parte d'intre poporeni si poporeni i tragea in partea ei, si eu indesiertu plantamu moralitatea si credinti'a catra celea sacre, ca-ci dins'a prin barfelele si vragiurile ei tote le respica cu dat'a ocaziune.

Dreptu-aceea eu ca parocu, — dupa-ce mai de multe ori am admoniatu-o cu blandetie ca se se lasa de lucrurile incepute si se paresesca darea cu bobu, si ne fiindu neci decatu sperare, neci la ora d'in urma — amesuratu S. Canone facute in Sinodulu S. beserice Archi-diecesane

te se lipiau de coge pamentului degia formata, prin urmare acest'a se ingrosia d'in ce in ce. —

Inse ap'a nu numai ajuta desfiintierea seu descompunerea, ci are si insusirea de a forma seu celu putien u a inlesni formarea de corpuri noue, cari dupa ce se ingreueza se asiedia pre fundulu apelor.

Deci d'in launtru si d'in afara incepu coge seu pamentulu a se forma.

Eruptiunile vulcanice se areta in multe locuri si asié ajuta ca pamentulu se se radice d'in apa d'in ce in ce mai multu; era elementele d'in afara lucrâu ca se se formeze corpurile solide.

Se crede ca pre asta cale s'a formatu pamentulu; — prin eruptiunile vulcanice — cari la inceputu au fostu forte dese — s'au formatu muntii. —

Ca doveda ca ap'a a dominatu pamentulu sunt urmele ce se gesescu chiaru pre muntii.

Se gesescu corpuri de acelea cari numai in mare se mai afla, — si era unu documentu facticu e acelu-a, ca pana asta-di globulu ce lu locuimu noi, adeca pamentulu, e 2/3 parti acoperitu cu apa si numai 1/3 parte uscatu.

Pamentulu lucratoriu, bresd'a, s'a formatu prin influinti'a umedelei, caldurei, recelei, prin cutremuru, tresnete, s. a. — Prin acestea mas'a cea tare a muntiloru s'a slabitu, apoi macinatu si prin asta s'a descompusu.

Totu odata cu formarea pamentului se crede ca s'au ivitu plantele si animalele. Mai inainte am d'isu, ca atatu pamentulu (metalele, mineralele s. a.) catu si plantele si animalele constau d'in acelea-si elemente. Am spusu ca acelea elemente ni dau corpuri tari, moi, fluide, gazeose; corpuri dulci, amare, serate, cu gustu, cu mirosu, veninoase, s. a.

(Va urmá.)

despre respectarea patriotica a recerintieloru neaparate ale monarcei nostre.

Asceptu cu atatu mai siguru, ca diet'a va correspunde provocarii nostre, cu catu greva responsabilitate inaintea monarcei si a concetatiiloru loru trebue se ajunga odata pre acci-a, cari prin retragerea loru aru zadarnic opera impacatiunii generale, carea numai prin collucrarea totoror-u a va pote se ajunga la unu resultatu binecventatu si durabilu.

Cu acest'a tramitemu dietei salutarea nostra cesaroregesca.

Datu la Vien'a, 30. octomvre 1871.

Franciscu Iosifu, m. p.

Holzgethan, m. p.

Resiti'a-montana, in Carasie.

In comun'a nostra, ca si in celelalte comune montanistice d'in Banatu, scolele populare se afla sub patronatulu c. r. priv. Societati a drumului feratu de statu.

Devenindu acum, prin pensunarea docentului actualu, postulu de invetiatoriu la scol'a nostra vacantu, numit'a societate a si scrisu Concursu pentru ocuparea acestui postu, radicanu emolumentele sistemisate de pana acum la 300 fl. salariu anualu, 80 fl. bani pentru locuintia si 6 stanzeni de lemne.

Noi locuitori romani gr. or. de aicea, aducundu cea mai devotata multiamire c. r. pr. Societati, si anume Supremei Administratiunii locale, pentru parentesca ingrigire despre crescerea filor nostri, ne-amu vediutu indemnati a oferu si d'in partea nostra unu ajutoriu anualu de 200 fl. pentru nou denumindulu invetiatoriu, si speramu, ca fiindu acum dotatiunea invetiatiiloru catu de bunisiora, si pre langa aceea si dreptu de pensune, vomu dobendi unu invetiatoriu cualificatu si harnicu se pota deplinu correspunde chiamarei sale.

Cu dorere trebue se amintimu, ca neintelegerea escata intre ven. Consistoriu diecesanu si Societate in privinti'a scoleloru d'in comunele montanistice spre cea mai mare dauna a nostra pana in d'iu'a deasta-di nu e delaturata. Rogamu pre ven. Consistoriu a se convinge d'in fontana competent'a si sincera despre adevverat'a stare a causei si ascultandu-ne si pre noi, cari mai bine scimu si cunoscemu referintiele si trebuintiele nostre, se grabesca a incheia cu numit'a Societate o conventiune asemenea celoru-a-lalte ordinariate d'in Timisior'a si Logosiu, cari inea sunt pentru pastrarea si sustinerea caracterului confesiunali alu scoleloru loru si suntemu convinsi ca Societatea, carea, ce se atinge de scole, nu veneza scopuri nationale seu confesiunale, ci numai buna-crescerea si instruarea tinerime, va primi ori-ce conditiune asiguratore, sustienendu-si numai acelu dreptu, care ca patronulu scolei dupa lege si dreptate i se cuvine si compete. — Iosifu Baltesanu, Iosifu Cristaiu, Sofronie Craiovanu, Gligorie Marasiescu, Constantinu Baltica, Stef. Baia-siu, Petru Apostolescu, Ionu Dobescu, Ionu Buruleanu, Nic. Pocreanu, Vas. Baiasiu, Dumitru Iavonariu.

ani, pamentulu nostru n'a esistatu, si se crede ca s'a formatu d'in gaze asemenea petreloru meteore.

Se crede ca elementele, cari se afla in spaciulu celu mare, pre care vederile omului nu lu potu petrunde si pre carele noi lu numimu ceriu, — se crede, d'icu, ca aceste elemente s'au impregnatu si au formatu corpuri cari, ne avendu basa, fundamentu — ca se d'icu asié — pre care se se asiedie, sburau prin aeru. — In sborulu loru ele dau de elemente noue, cari asemenea loru aveau mare atractiune de a se impreuna cu alte corpuri, cari incepeau a se forma, au erau in catu-va formate.

Pre asta cele corpulu incepea d'in ce in ce a cresce, d'in ce in ce a ave mai mare atractiune. —

Catu de mare e atractiunea unui corpu, carele se afla in stadiulu strafomarii sale, ni esplica faptele de tote dilele, asié d. e. vedemu, ca lemnele, dandu-li caldur'a trebuintiosa, adeca aprindindu-le, la inceputu ardu liniscitu, inse dupa-ce s'au incalditu bine, arderea e cu totulu mai mare si in locu de liniscea primitiva, observamu acum'a ca se au de unu sunetu, sentimu ca se formeza ventu; ce va se dica sunetulu, ce va se dica ventulu? Sunetulu ni dovedesce, ca arderea — seu ce e totu un'a — ossidarea lemneloru decurge forte rapede; — era ventulu e doveda a atractiunei de elemente, e doveda a marei atractiunii, ce pote ave unu corpu in stadiulu ossidarei seu prefaceri sale.

Cu catu e caldur'a mai mare si sunt momentele mai favoritorie spre strafomarea unui corpu, cu atat'a e si curgere de elemente seu ventulu mai tare. Si totu odata sentimu, ca cu catu e arderea mai iute, cu atat'u mai tare se maresce si caldur'a, ba ajunge asié violenta, incatu nu potemu sta langa focu.

Se ni inchipuimu caldur'a enorma ce a potutu se fi la formarea pamentului, si ne vomu convinge ca acestei caldure n'a potutu resiste nemica, ci tote se topeau seu ossida.

Precum se domolesce foculu in lipsa de materie ar-

dietorie, asié si caldur'a (ferbintiel'a) pamentului scadea si scade in proportiune cu imputienarea elementelor; — precum jarulu — productulu ossidarei lemneloru — in lipsa de materie prinde d'in ce in ce a se perde, a se inveli cu spudia au cenusia, asié si la pamentu dupa imputienarea caldurei se facea in jurulu focului o coge, care impedece in catu-va curgere cea rapede a elementelor.

Ce a potutu fi coge primitiva? corpurile ce se formau d'in elemente si cari se asiediau in forma de sgura si spudia. — Pre langa acestea ap'a n'a potutu lipsi si asta pentru-ca ea se formeza d'in doue elemente (oxigenu si hidrogenu), cari totu de-a-un'a se gasescu in aeru, si ce e mai naturalu decatu ca coge formata a fostu inundata de apa.

In decursu de ani ap'a cerca d'in ce in ce a strabato si petrunde in corpurile infintiate; prin insusirea ei de a desfiintia si descompune lucrâ cu incetulu slabu coge formata si a petrunde in mediulu pamentului unde esiste si esista o caldura enorma. — Aici ajungundu se prefacea in aburi si ca acesti-a se estindea prin caldura d'in ce in ce mai tare, asié in catu nu mai avea locu in mediulu pamentului, si ne-avendu spaciulu necesariu trebua se-si faca cale, prin urmare isbugnia, — coge a trebuitu se crepe in partile celea mai slabe, — si asié se intempla ca d'in mediulu pamentului esiau si esu aburi, cenusia, sgura, lava. —

Prin esplosiunea seu isbugnierea asta se forma si si asta-di se formeza pre faci'a pamentului unu delu, unu munte, carele se inaltia si mai multu prin lav'a ce cade pre elu. — Pre aceste radicate ap'a nu ajungea, era elementele gazeose erau in abundantia si ele ajutau desfiintierea corpuriloru este d'in pamentu si impreuna cu ele formau corpuri noue si solide, petre, metale, pamentulu lucratoriu s. a.

Prin desfundari de aceste petrundeu in midilocolu pamentului elemente noue, prin urmare foculu era mai viu si prin est'a se alegeau materie solide mai multe, cari to-

gr. cat. de Alb'a-Jul'a-Fagarasiu, in 30 Oct. 1869, sec-tiunea a 2. canon. 20. care d'ice in urma: Era daca spre dorere s'ar afla, care, in contra totu-roru admonitiuniloru si silintieloru parocului spre a-lu indrepta, se duca to-tu-si una vietia scandalosa, etc. unulu ca acela sa se pota lipsi de imormen-tarea besericesca, — am fostu necesitatu a procede cu respectiv'a amesuratu S. Canone, er' nu ca asi fi jefui-toriu, etc. cari expresiuni si tota impartesrea respectivului corespondinte le dechiaru de ne adeverate, emanate d'in ura, ba chiara luate d'in ventu si fara temeiu.

In urma asi dori ca corespondentele de sub intrebare, aruncandu-si masc'a ce lu invelsece, se-si spuna numele ca se vedea publiculu cine e, si acusatulu cu cine are se faca!

Cu acestea eram detoriu spre justificarea si aperearea persoanei mele inaintea publicitatii, spre a se scote d'in ele adeverele puru.

Gregoriu Bicanu,
parocu gr. cat. alu Bociului.

VARIETATI.

*(Invitatie.) Membrii societatii „Petru-Maioru“ sunt invitati a se intruni domineca in 12. l. c. st. n. dupa media-di la 3 ore in localitatea dlui juristu A. Barianu (Alte Postgasse Nr. 1.) Pest'a in 8. nov. n. 1871. Mihaiu Cirlea, presied. ad hoc. Georgiu Grozescu, not. ad hoc.

*(Aflam d'in diariile englese,) ca curiose monstre de chartia d'in fabrice japoneze s'au depus de curundu la museulu South-Kensington d'in Londra; aceste specimene voru fi strinse si expediate prin Foreign-Office de ingrigitorii consuliloru englesi la Canagava, la Nangosaki si la Osaka, precum si la Yeddo prin siriele Harx Parhes. Manufactur'a si materi'a de prim'a calitate a chartiei sunt exploatate in provincie d'in intru. Acesta chartia s'a introdusu in Iaponia de 1250 de ani; mai inainte se import'a de la Corea si se facea d'in matasa acoperita cu unu stratu de inu, care fu in usu pana la 1822. Industri'a detoresce inventiunea acestei chartie unui fu de Mikado, domnitoriu atunci si care, dupa ce avu cunoscintia de procederea fabricatiunii, introduse in Iaponia chartia de dudu pre care o respandi spre semenare intr'unu modu considerabile in tota tier'a. Cinci ani sunt de ajunsu pentru dezvoltarea arborelului si taetoriele efectuate sunt intrebuintate la fabricarea chartiei. Dezvoltarea arborelului este subiectulu influintieloru climatice. Astu-feliu, o seceta mare in timpulu verei, precum si ploii violinti, sunt vatamorie. In provinci'a Kinsin, ca si in celelalte parti ale Iaponiei, chartia se face asemenea d'in scortia arborelului numitu kaji, care se cultiva in acelu-a-si felu ca si plant'a producatoria de ceaiu, ca si dululu. Se radica in genere la o inaltime de 6 pana la 8 picioare. Arborelulu si-da fructulu pre fiecare toamna. Se depoaia atunci de scortia, care se transferma pre campu in chartia. Arborelulu kaji semena cu richit'a, si consulele anglesu Annesby, care au tramisu d'in elu o monstra transformata in chartia, la Foreign-Office, esprime parere ca arborelulu se pote cultiv'a forte bine in Angli'a, mai cu sema daca va fi plantatu intr'unu terenu umedu. Daca acesta opiniune este fundata, nu se vede nici unu motivu pentru ce nu se facu incercari de asemene cultura, care va da doue rezultate forte avantajoase: economi'a pretiului materiei de prim'a calitate si mai multa soliditate in chartia astu-feliu fabricata pentru a nu mai avé sbarciture. Chartia se mai face inca, in Iaponia, d'in scortia unui altu arbore numitu Mitsumata, care se cultiva mai cu abundantia in provinci'a Kinsin: pre acestu felu de chartia se se imprime chartia monetale d'in tiera. Si alti arborei sunt asemenea cultivati in Iaponia pentru acelu-a si scopu. Digramele trimise in Angli'a de consuli, observa diariulu le Glob, sunt marturi ale miraculosei ingeniositati si stradanie cu care s'au descoperitu fabricarea chartiei-scortia in Iaponia. Lemnele tari si grele sunt reduce in materie moli, care se transforma in urma in foi de chartia tare si

care se pote asemenea intrebuinta spre a face vestiminte si totu felulu de obiecte de impodobire, si tote astea c'o inlesnire estrema, dara dupa obiceiurile grosiere ale tieriei. Dar' considerandu, adauge acelu-a-si diariu, timpulu si munca ce se consacra acestei manufacture, este usioru de intielesu ca introducerea masineloru moderne ar' aduce o revolutiune intrega, in acesta ramura importante a industriei Iaponese s'ar face probabile unu elementu avantajosu de comerciulu cu celelalte tieri. — „Romanulu.“

*(Necrologu.) Ionu Bistrianu, telegrafistu supremu si siefu de Statiune telegrafica in Oraviti'a, in numele seu si alu ficeloru sale Hersili'a si Sabin'a, anuncia cu anima franta trist'a scire despre repentin'a morte a multu amatei socie si respective mame Antonin'a Bistrianu, nascuta de Lipanowicz, carea in etate de 31 ani ai vietiei sale si in alu 11 alu fericitei sale casatorie a adormitu in domulu la 6. octomvre a. c. Remasitiile trupesci ale fericitei s'au santitu in locuint'a sa, in Oraviti'a montana, dominica in 8. octomvre a. c. dupa media-di la 4 ore, dupa ritulu latinu, si s'au asediatu la odina eterna in Cintirimulu romano-catolicu d'in Oraviti'a. — Fia-i tierin'a usiora!

*(Reuniunea sloveno-politica „Slovenija“ d'in Laibach) a tienutu in 1. novembre una adunare extra-ordinaria, la carea au participatu vre-o 300 de cetateni. Acesta adunare a acceptatu cu unanimitate si cu aplause entusiastice urmatoriele resolutiuni: 1. „Reuniunea „Slovenija“ esprime ministeriulu Hohenwart deplina incredere si totu-odata aproba si consente cu actiunea de impacatiune a acestui ministeriu; 2. Reuniunea saluta articii fundamentali, decretati de diet'a boema, ca unic'a base de impacatiune cu tote nationale; 3. Deputatii d'in Carnioli'a sunt provocati, ca in tote cestiunile se proceda solidariu cu cei-lalti federalisti.“ — Acesta este una manifestatiune, care bucurosu o amu vede intemplantu-se si pre la noi, firesce, dupa alu nostru calapodu.

*(Congressu federalistu in Prag'a.) Diariile cehe, vorbindu despre activitatea de mai inainte a noului primu-ministru d'in Cislaitania, conchidu, ca ministeriulu lui Kellersperg este analogu cu decembris-mulu, si de aceea ele iusira totu-odata midilocene, cari au federalistii de ale intrebuinta facia cu unu asemenea guvern. Nu e vorba numai de a suferi loviturile, dice organulu cehiloru vechi „Pokrok“; acest'a este usioru, ca-ci no-covaln'a (ambosulu) este de feru bunu; trebuie inse sdrobotu ciocanulu, si spre acest'a se recere, ca intrega partit'a federalista se fia solidaria in actiune si se se supuna unei parole comune. Spre acestu scopu ar' trebui dar' ca toti capii partitei federaliste se se intrunescu la una consultare in Prag'a, unde este statiunea principale a federalismulu, si atunci voru avé ocaziune a se convinge, ca; viitoriulu Austriei este alu federalismulu. „Narodni Listy“ dice, cu privire la Kellersperg, urmatoriele: Ni se spune, ca cavalerulu Kellersperg ar' fi fostu acelu-a care in 1859 a dusu dechiaratiunea rebelului la Turinu. Numirea sa de ministru ar' insemna deci, ca si Boemiei i s'a dechiaratu rebelu. Noi garantamu inse, ca in Boemia inca se voru afla Solferino si Magenta.

Subscribulu are onore a face onor. publicu cunoscutu, ca si-a deschisu cancelaria advocatuala in Logosiu, in cas'a lui Gergely Ferariu.

Ioane Nedelko,
advocatu.

Sciri electrice.

Prag'a, 4. noemv, Clam-Martinitz raport'a, in adunarea de ieri a nobililoru, despre momintele d'in urma ale impacatiunii. Elu se presinta adunari, carea i dede absolutoriu, ca unu capitanu, a carui-a naia a suferitu naufragiu, „Pokrok“ publica unu estrasu d'in memorandumulu lui Rieger. Memorandumulu admonieza pre cehi se nu si-faca illusiune, ca firulu impacatiunii intreruptu de asta-data, s'ar

mai pote candu va reluá. Regatululu cehu se va reintorce la opusetiune neconditiunata. Intrunirea unei diete abie e possibile.

Prag'a, 4. noemv. Rescriptulu inperatescu cãtra dieta nu nega nesuint'a dietei boeme, espressa in adresa, d'a satisfacere dorintei immeratulu d'in punctulu seu de vedere, dar' monarculu e constrinsu se accentue, ca legile despre afacerile comuni, aduse prin corpurile legelative si sanctiunate, au intratu in valere deplina pentru intrega monarcl'a, si se potu schimbá numai pre acesta cale desemnata prin invoire reciproca; dupa ce reportele de dreptu publicu ale tiereloru de dincoce de Lait'a s'au regulatu prin legile fundamentali ale statulu, schimbarea acelu-a pote urma numai cu invoirea ambeloru camere ale Reichsrathulu. — Rescriptulu provoca diet'a, ca prin tramitarea representantiloru in Reichsrath se contribuia si ea la marea opera de impacatiune; imperatululu ascepta su atatu mai mare incredere, ca diet'a va satisfacere acestei provocari, cu catu grav'a responsabilitate inaintea imperiulu si a concetatiuniloru va trebui se cada pre acei-a, cari prin abstinerea loru aru nimici oper'a impacatiunii generale.

Prag'a, 4. noemv. Pentru siedint'a dietei s'au fostu luate cele mai mari mesure de precautiune, cu scopu d'a impedece veri-ce demonstratiune pre strade. Rescriptulu a intimpinatu primirea asceptata; pasagiulu care provoca diet'a se alegea in Reichsrath. Causa risete, era pasagiulu, care vorbesce despre grav'a responsabilitate a abstinetoriloru „Oho“ lungi.

Parisu, 4. noemv. Consulatele nemtiesci de aici se voru desfintiá si agendele loru se voru trece la ambasador'a nemtiesca.

Brussell'a, 4. noemv. „Independintia“ comunica d'in Parisu, ca guvernulu pregatesce unu proiectu de lege, care dechiaru pre Napoleonidi de necapabili de a fi alesi si i esileza. — Thiers aproba inarmarea generale; proiectulu respectivu s'a si presintatu consiliulu ministerialu.

Constantinopole, 5. noemv. Conclusulu Portei d'a secularisá, respective d'a vinde ca proprietate a statulu bunurile mosieceloru, cari cuprindu mai a trei-a parte d'in teritoriulu turcescu, facu impressiune forte buna in cercurile financiarie.

Viena, 6. noemv. Majestatea Sa a aprobatu programulu cont. Kellersperg. Constituirea cabinetulu se va publicá numai la finea septemanei acestei-a.

Viena, 6. noemv. Cris'a interna pendinta dela repasfrea ministeriulu Hohenwart incoce, pare a se fi terminatu asta-di. E probabilu ca in momentulu presinte cont. Beust s'a si retrasu de la postulu seu. Se dice ca succesorile lui va fi cont. Andrassy.

Prag'a, 6. noemv. In urm'a rescriptulu inperatescu diet'a va lua una resolutiune, pote va si alege pentru Reichsrath, dar' cei alesi nu voru intrá.

Constantinopole, 7. noemv. Intre Franci'a si Turci'a amenintia erumperea unui conflictu pentru Tunisu. Thiers nu voiesce se accepte, ca Sultanulu se recunosca suveranitatea formalu a Bey-ului d'in Tunisu.

Burs'a de Viena de la 7. noemvre, 1871.

5% metall.	57.65	Londra	116.10
Imprum. nat.	67.60	Argintu	116.25
Sorti d'in 1860	99.—	Galbenu	5.57
Act. de banca	795.—	Napoleond'or	9.35%
Act. inst. cred.	302.—		

Propriet., edit. si red. respundiet. : ALES. ROMANU.

„ALBINA“

Institutulu de creditu si de economi.

Terminulu pentru subscrierea de actiuni la „Institutulu de creditu si de economi „ALBINA“ se prolungesce prin acest'a pana in 30. noemvre calind. nou a. c. cu acelu adausu, ca alta prolungire nu va mai urma la nici una intemplantu.

Conditiiunile remanu cele cunoscute.

Sibiu, 15. octomvre 1871.

Comitetulu fundatoriu.